De sluipende verlengingen van de avondklok zijn een schande

Posted on 10 maart 2021 by Syp Wynia

De coronacrisis is natuurlijk niet bedacht als experiment om te kijken wat burgers zoal bereid zijn aan vrijheidsbenemende maatregelen te slikken. Maar heel stiekempjes gaat het daar toch op lijken. De sluipende verlengingen van de avondklok zijn typerend.

Het is niet gering wat Nederland de afgelopen twaalf maanden al voor de kiezen kreeg. Het was al afgeraden om het huis te verlaten en naar het werk, school of sport te gaan en het land te verlaten, dan wel onmogelijk gemaakt om naar sportwedstrijden, café, bioscoop of schouwburg te gaan. Zodra je toch de deur uitgaat, is er wel de frisse lucht, maar verder Het Grote Niets. Je kunt nergens heen, niet naar een uitspanning, niet naar familie en zelfs niet naar de buren – of hooguit in je eentje.

Een murw land

Het land, murw geworden, leek het min of meer te slikken, wie zich verzet in woord

of gebaar, liep immers al snel het gevaar als ‘wappie’ te worden bestempeld en zo in de hoek van rare rappers, Willem Engel of Thierry Baudet te worden geplaatst. Het overkwam de economen Barbara Baarsma en Coen Teulings, van wie sindsdien dan ook niets meer is vernomen. Wie de koekkoek-éénzang uit OMT of Catshuis van een kanttekening wenst te voorzien, wordt buiten de orde geplaatst en zo onschadelijk gemaakt. Je moet wel de codes kennen in dit land.

Zo kon het gebeuren dat een maatregel die als een ultieme ingreep in de vrijheid van burgers wordt gezien, een maatregel die historisch zwaar beladen is, een ingreep waarvan de effectiviteit twijfelachtig is en die maandenlang werd tegengehouden toch werd ingevoerd. Sterker nog: die avondklok werd door een inmiddels demissionair kabinet per 23 januari 2021 ingevoerd en zou in beginsel maar twee weken duren.

Nog sterker: die maatregel is sindsdien al drie keer zonder veel bombarie verlengd, en gaat nu tot minstens 30 maart door. Wat aanvankelijk als een laatste redmiddel en als een gehate ingreep werd verkocht, blijkt een favoriet instrument annex ruilmiddel te zijn verworden. Als het volk een derde van het etmaal – avond en nacht – huisarrest accepteert, krijgt het volk een enkel snoepje toegeworpen, iets met wat meer mensen in een winkel.

De voorzieningenrechter

Bij de invoering van de avondklok waren er nog drie dagen rellen, maar daar werd zo effectief schande van gesproken dat weinigen zelfs maar meer vraagtekens bij de avondklok durfden te stellen. De moedige Haagse voorzieningenrechter die de avondklok met onmiddellijke ingang ongeldig verklaarde vanwege het ontbreken van een wettelijke basis en het ontbreken van gebleken effectiviteit werd zo mogelijk nog effectiever buitenspel gezet dan de economen Baarsma en Teulings.

Nog dezelfde dag dat de avondklok gerechtelijk ongeldig werd verklaard werd er een nieuw gerecht opgetrommeld dat de avondklok toch liet doorgaan. Er kwam binnen enkele uren een spoedwet waarvoor zowel de Raad van State, het staatshoofd als beide kamers van het parlement ijlings van huis werden gehaald.

Plots wèl overal politie

Zoals al in het weekend van de invoering van de avondklok was gebleken, was er

de Nederlandse staat veel aan gelegen deze maatregel met een ongekende manifestatie van dadendrang en bereidheid tot staatsoptreden op te leggen. Om 9 uur 's avonds op zaterdag 23 januari was er in Nederland zo te zien meer politie op straat dan ooit tevoren sinds de Tweede Wereldoorlog.

Ook vreedzame protesten werden met machtsvertoon de kop ingedrukt. De overheid wilde iedere twijfel over wie er de baas is in het land wegnemen. Daar kan iets voor te zeggen zijn, maar het valt des te meer op, omdat Nederland normaliter het land is waar boeven niet bang hoeven te zijn voor een serieuze pakkans.

Hoezo gedoogland?

Het land staat wereldwijd bekend als gedoogland. Maar als de autoriteit van het gezag zelf potentieel wordt getest – niet zozeer door boeven als wel door brave burgers – dan blijkt er plotseling wel volop blauw op straat te kunnen zijn.

Inmiddels heeft de staat zoveel in de politieke maatregel 'avondklok' geïnvesteerd, dat er weinig animo is om er vrijwillig mee te stoppen. Wat eerst nog het eerste was waarmee weer gestopt zou worden, wordt nu met drogredenen op de been gehouden. Ondertussen blijft de premier maar beloven dat diezelfde avondklok bovenop de stapel van af te schaffen coronamaatregelen ligt.

Rutte wilde de avondklok, al maanden

In oktober waren het de medische technocraten van het Outbreak Management Team die het wel een goed idee vonden, die avondklok. De ministers Rutte en De Jonge voelden er wel voor, Rutte liet zich bij die gelegenheid ontvallen dat zijn campagneteam had gemerkt dat zijn kiezers het wel op prijs stelden, harde maatregelen.

Maar kabinet en coalitie wilden er niet aan en ook de Tweede Kamer voelde er niets voor. He was – in november – een ongekende nederlaag voor Rutte. Misschien – maar veel valt er niet van te zeggen – moet daaruit (mede) de hardnekkigheid worden verklaard waarmee Rutte na de jaarwisseling de avondklok toch binnenhaalde en er vervolgens niet meer van af wilde.

Nu wil de avondklok niet meer weg

De onverwachte terugkeer en het steeds weer uitgestelde vertrek van de avondklok is amper voor te stellen zonder de 'Engelse variant' – een mutatie van Covid-19 die rond de jaarwisseling opdook en nog meer kwaadaardigheid wordt toegedicht dan de covid die we al kenden. Zonder Engelse mutant was er geen Nederlandse avondklok geweest.

Een interessant kijkje in de reflexen van de machthebber kwam op vrijdag 5 maart 2021 naar buiten, toen al wel vaststond dat de avondklok weer werd verlengd. Minister van Justitie en Veiligheid Ferd Grapperhaus (CDA) nam er bij het verlaten van de ministerraad eens even de tijd voor om de zegeningen van de avondklok uit de doeken te doen.

Eerder ging Grapperhaus nog door voor een dwarsligger als het om de avondklok ging, maar Grapperhaus bleek in maart een fan van de avondklok geworden. Voor studenten rechten en politicologie deed hij een aantal uitspraken die een uniek inkijkje geven in wat macht met een mens doet.

Wat zei Grapperhaus? Ik citeer De Telegraaf: 'Mensen groeien mee met de maatregel,' zei de minister. 'Acceptatie speelt een rol. Werkt het goed en drukt het op de samenleving? En ik zeg heel eerlijk dat als je het twee maanden geleden had gevraagd, dat ik had gezegd: dat drukt heel zwaar. Maar het effect is goed en het drukt toch wat minder zwaar op de mensen.' En: 'De horeca is dicht, de bioscopen zijn dicht, dus het is nou niet zo dat we hier een enorm nachtleven hebben stilgelegd. (…) Ik heb liever dat we voor ondernemers wat ruimte hebben, dat we wat kunnen doen voor het hoger onderwijs'.

Wat leren we hier van?

Ten eerste, dat zoals zo vaak de burger niet erg in tel is in het Catshuis en in de Trêveszaal. Maatregelen die alle burgers treffen (zoals de avondklok) worden gehandhaafd als alibi om specifieke particuliere belangen (zoals nu een piepkleine, vooral symbolische geste naar sommige winkeliers) mogelijk te maken. Zo is de politieke en bestuurlijke cultuur in het derde decennium van de 21ste eeuw, of het nu gaat om klimaatbeleid of coronabeleid. Burgers doen er met zijn allen minder toe dan de enkele particulier die zich wèl toegang tot de macht weet te verschaffen.

Ten tweede, dat argumenten voor beleid kunnen veranderen naarmate het de machthebber belieft. Dat riekt dan wel naar willekeur.

De avondklok was om principiële en andere gronden een heftige maatregel, maar er was niet aan te ontkomen – de Engelse variant, u weet wel. Maar toen de avondklok na anderhalve maand nog niet weg was, ging het in de ogen van de minister van Justitie en Veiligheid (en van Handhaving, dat spreekt) niet meer om de Engelse mutant.

Nee, nu moest de avondklok blijven omdat de mensen in het in zijn ogen wel OK vonden, dat de steun zelfs toenam. Nu was de avondklok er dus niet omdat er een noodtoestand was, maar omdat 'ie best kon blijven omdat de mensen het kennelijk wel slikten. De avondklok van Grapperhaus bleef niet omdat het niet anders kon. Nee, de avondklok bleef omdat het kon.

Hoezo lijden bewindslieden mee met jongeren?

Overigens blijken de nieuwe argumenten voor het (laten blijven van de) avondklok ook nog eens onjuist. Er is, anders dan Grapperhaus beweert, helemaal niet veel draagvlak voor de avondklok en meegroeien met de maatregel, dat doen de burgers ook al niet.

De avondklok, zo inventariseerde De Volkskrant, is een gehate maatregel die door veel mensen met tegenzin wordt geslikt. Wel is het zo dat in deze wintertijd een groot deel van de mensen toch al niet na negenen de deur uitging.

Dat geldt overigens niet voor jongeren en jongvolwassenen, zoals we allen weten. Het maakt het gejeremieer in kabinetskringen over hoe zwaar de jeugd het heeft meteen ook hypocriet.

Je zult maar twintig zijn en van de minister horen dat er weinig aan de hand is – want er was toch al weinig te doen op straat. Ja, hoe zou dat nou komen, dat er weinig te doen is op straat? Het is niet alleen hypocriet, het is ook cynisch.

Wynia's Week volgt het overheidsbeleid op de voet. Wilt u ook deze broodnodige journalistiek steunen? Wynia's Week is onafhankelijk en ongebonden en krijgt geen subsidie van overheden of bedrijven. Doneren kan HIER.